

Zapošljavanje i rad stranih državljana u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na turizam

Cvilinder, Mihael

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:645098>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija

Preddiplomski sveučilišni studij

MIHAEL CVILINDER

**Zapošljavanje i rad stranih državljana u Republici Hrvatskoj s
posebnim osvrtom na turizam**

**Employment and work of foreign citizens in the Republic of
Croatia with a special focus on tourism**

Završni rad

Opatija, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija

Preddiplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu

Studijski smjer: Menadžment u turizmu

**Zapošljavanje i rad stranih državljana u Republici Hrvatskoj s
posebnim osvrtom na turizam**

**Employment and work of foreign citizens in the Republic of
Croatia with a special focus on tourism**

Završni rad

Kolegij: **Menadžment ljudskog kapitala**

Student:

Mihael CVILINDER

Mentor: prof. dr. sc. **Kristina
ČRNJAR**

Matični broj:

25152/20

Opatija, rujan 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI RADA

Mihael Cvilinder

25152/20

(ime i prezime studenta)

(matični broj studenta)

**Zapošljavanje i rad stranih državljana u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na
turizam**

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 10.9.2024.

Mihael Cvilinder

Potpis studenta

Sažetak

U radu se će se analizirati tržište rada u Republici Hrvatskoj i rad stranih državljana u istoj. Tema rada je aktualna radi zbog povećanog zapošljavanja stranih radnika u različitim djelatnostima, a također i u onim djelatnostima za koje je vezan turizam i ugostiteljstvo. Karakteristike i trendovi tržišta rada u Hrvatskoj pokazuju i pojašnjavaju kako i u kojem smjeru se tržište rada kreće i zašto je velik broj stranih radnika u Hrvatskoj za vrijeme sezone. Stranici radnici dolaskom u Hrvatsku se prijavljuju za izdavanje dozvole za boravak i rad koju Ministarstvo odobrava s pozitivnim mišljenjem kako bi strani radnik mogao početi raditi, ali prilikom zapošljavanja radi se test tržišta rada koji potiče prvo domaće stanovništvo za zapošljavanje, a nakon toga ponudu dobivaju državljani trećih zemalja. Veliku pomoć pri zapošljavanju imaju agencije za posredovanje i zapošljavanje koje omogućuju stranom radniku pomoć pri pronalasku radno mjesta i spajanju s poslodavce tog istog radno mjesta osim pomoći pronalaska posla educiraju strane radnike o tržištu rada u Hrvatskoj.

Ključne riječi: tržište rada; strani državljani; poslovi zapošljavanje; strani državljani, turizam; Hrvatska

Sadržaj

Uvod	1
1. Karakteristike tržišta rada u Republici Hrvatskoj	3
1.1. Definiranje pojma tržišta rada	3
1.2. Trendovi i karakteristike tržišta rada u Republici Hrvatskoj.....	5
1.3. Zaposlenost i nezaposlenost u Hrvatskoj.....	9
1.4. Migracije u Republici Hrvatskoj	11
2. Specifičnosti zapošljavanja stranih državljana u Republici Hrvatskoj.....	14
2.1. Pregled zakonskih propisa i procedura za zapošljavanje stranih radnika.....	14
2.2. EU plava karta	18
2.3. Agencije za zapošljavanje i posredovanje pri zapošljavanju.....	18
3. Analiza ponude i potražnje na tržištu rada za stranim zaposlenicima u Republici Hrvatskoj	21
3.1. Zaposlenost i rad stranih državljana u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na turizam	21
3.2. Prijedlog mjera usmjerenih na poboljšanje procedura zapošljavanja stranih državljana	28
Zaključak	30
Bibliografija.....	32
Popis ilustracija	35

Uvod

Stopa zaposlenosti u Republici Hrvatskoj od ulaska u Europsku Uniju kontinuirano raste, a stopa nezaposlenosti opada. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju otvorila su se nova radna mjesta. Velik broj poduzeća je dobio lakšu mogućnost poslovanja u Hrvatskoj te su otvorile svoje podružnice, a samim time i nova radna mjesta za domaće stanovništvo. U Hrvatskoj je jako zastupljen turizam koji sa svojim sezonskim poslovanjem jako povećava BDP u državi što je bilo vidljivo za vrijeme pandemije kada se broj dolazaka i noćenja turista drastično smanjio.

Predmet ovog završnog rada je „Zapošljavanje i rad stranih državljana u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na turizma“. Kako raste broj turista, noćenja i ležajeva svake godine u Hrvatskoj tako raste i broj zaposlenih radnika u turizmu i ugostiteljstvu. Potreban je dovoljan broj zaposlenih radnika u turizmu i ugostiteljstvu da bi se turistu mogla pružiti najbolja moguća usluga. Zaposlenost stranih državljana u Republici Hrvatskoj uvijek je bila zastupljena, ali od migrantske krize 2015. godine sve je veći broj stranih državljana iz azijskih zemalja koji rade u Hrvatskoj u turizmu. Izdavanjem dozvola za boravak i rad Hrvatska većini stranih državljana omogućuje posao u državi. Strani državljani dolaze u državu u potrazi za boljim životnim standardom i novim poslom.

Svrha ovog završnog rada je istražiti koliko je stranih državljana zaposleno u Republici Hrvatskoj u turizmu i iz kojih država ima najviše zaposlenih. Definirani će biti poslovi na kojima su strani državljani zaposleni i koja je razlika u zaposlenosti stranih državljana u Republici Hrvatskoj za vrijeme ljetne sezone i van ljetne sezone. Detaljno opisan Zakon o strancima, koje su procedure koji strani državljani moraju proći prije dobivanje dozvole za boravak i rad i zapošljavanja u Hrvatskoj. Analizirat će se uvoz radne snage za vrijeme ljetnih mjeseci s posebnim osvrtom na turizam i ugostiteljstvo i koliko je stranih sezonskih radnika.

Rad je napravljen korištenjem različitih metoda istraživanja. U svrhu izrade završnog rada korištene su slijedeće metode: metoda istraživanja, analize i sinteze i prikupljanje sekundarnih podataka.

H.1: Kontinuirani rast broja zaposlenih stranih državljana sa sobom donosi nove izazove na tržište rada Republike Hrvatske. Cilj ove hipoteze je istražiti izazove na tržištu rada do kojih dolazi radi rasta broja zaposlenih stranih radnika. Turizam kao skup odnosa i pojava turistu predstavlja domaću kulturu, jezik, tradiciju, običaje i gastronomiju. Hrvati koji rade u turizmu svakom turistu mogu predstaviti svoj jezik i kulturu za razliku od stranih državljana koji ne mogu predstaviti Hrvatsku turistu. Utjecaj usluge koju turist dobije utječe hoće li se turist ponovno vratiti na isto mjesto. Pokazivanjem svoje gastronomije, jezika i ostalih

prirodnih i neprirodnih znamenitosti turista se „kupuje“ i zbog dobre usluge turist dolazi opet na isto mjesto u Hrvatsku.

Rad se sastoji od 3 poglavlja. U prvom poglavlju opisana je zaposlenost u Hrvatskoj, kako je rasla i kako se kretala kroz godine i koji faktori su točno utjecali na povećanje zaposlenosti. Analizirati će se nezaposlenost u Hrvatskoj i odgovoriti na pitanje pada li nezaposlenost ili ne. Prvo poglavlje će biti podijeljeno na 4 potpoglavlja. U potpoglavljima će se definirati tržište rada, kakvi su trendovi i karakteristike tržišta rada u Republici Hrvatskoj, NEET skupina nezaposlenog radnog stanovništva i migracije u Hrvatskoj koje utječu na zaposlenost i nezaposlenost te gospodarstvo. U drugom poglavlju opisane su specifičnosti zapošljavanja stranih državljana u Republici Hrvatskoj kroz 3 potpoglavlja. Potpoglavlja se odnose na rad bez dozvole za boravak i rad, EU plavu kartu, pregled zakonskih propisa i procedura za zapošljavanje i kako dolaze do posla. U trećem poglavlju analizirana je ponuda i potražnja na tržištu rada za strane državljanine i napravljen je pregled poslova i djelatnosti u kojima strani državljani rade. Na kraju rada nalazi se zaključak.

1. Karakteristike tržišta rada u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska se još od 90-ih godina prošlog stoljeća suočava s problemima na tržištu rada (Prvonožec, 2020.). Hrvatska je postala članica Europske unije 1. srpnja 2013. godine. Time je Hrvatska ostvarila mogućnost bržeg i boljeg razvoja države, a isto tako je ostvarila i sve ostale beneficije koje donosi Europska unija. Ulaskom u Europsku uniju građanima Hrvatske je omogućeno lakše putovanje unutar ostalih članica Europske unije samo s važećom osobnom iskaznicom, omogućeno je studiranje u većini država članica Europske unije, a isto tako je omogućen rad i zapošljavanje u drugim državama unutar Unije. Članicama Europske unije je osigurano slobodno kretanje većina roba, usluga novca i ljudi unutar Europe, a ulaskom Hrvatske u Šengenski prostor olakšan je prijelaz preko granica u druge zemlje. Ulaskom u Europsku uniju Hrvatskoj je postala sastavni dio europskog tržišta rada te samim je i pod utjecajem europskih integracija i globalizacije (Drasković, 2021.). Veće tržište rada na kojem mogu raditi. Tržište rada se odnosi na ponudu i potražnju posla odnosno na poslove koji traže zaposlenike i ljude koji traže posao.

1.1. Definiranje pojma tržišta rada

Tržište rada označava ponudu rada i potražnju za radom radnika na nekom radnom mjestu, tržište rada također se odnosi i na postupak pronalaženja posla, zapošljavanje, napredovanje, čekanje na posao, konkurenciju, otkaze i reguliranje ravnoteže cijene rada na tržištu (Božiković, 2021.). Ekonomika rada se bavi analiziranjem organizacije tržišta, njegovom djelovanju, a i odlukama koje se donesu na tržištu rada (Vujić, 2008.). Na tržištu rada se razmjenjuju potrebne usluge čija cijena ovisi o ponudi i potražnji koja vlada u trenutku. Što je ponuda veća to je cijena u pravilu manja odnosno suprotno što je ponuda manja to je cijena veća. Tržište rada je jedno od složenijih i osjetljivijih tržišta koja postoje. Radno sposobno stanovništvo je glavni pokazatelj tržišta rada, a radno sposobno stanovništvo čine svi stanovnici od 15 godine do 65 godine života. Zbroj zaposlenih i nezaposlenih osoba predstavlja radnu snagu ili aktivno stanovništvo države. Stopa nezaposlenosti se određuje kao omjer nezaposlenih i aktivnog stanovništva, a zaposlene osobe su one koje u trenutku ili u promatranom razdoblju imaju posao i obavljaju neku poslovnu aktivnost (Centar tržišta rada, 2020; 1).

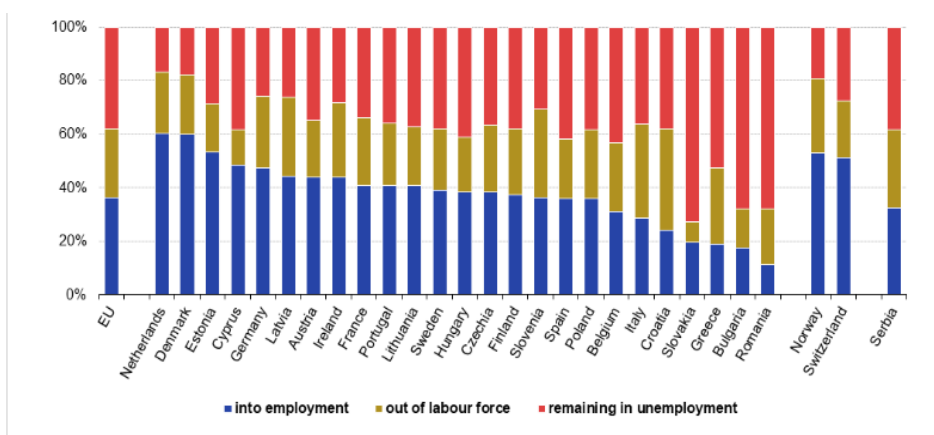
Tržište rada je mjesto na kojem se može u konačnici najbolje vidjeti stanje gospodarstva u državi uzimajući u obzir da je u cilju svake države da osigura što bolje životne uvjete svojih građana u državi, a isto tako da postigne što kvalitetniji i bolji životni standard za sve svoje

stanovnike (Hrvatska gospodarska komora; Tržište rada u Hrvatskoj – nezaposlenost mladih, obrazovanje, radni vijek; prosinac 2015). Neke značajke tržišta rada pomažu pri iščitavanju kompatibilnosti s obrazovnim sustavima koji su ključan faktor rasta domaćeg tržišta rada i povećanja sveukupne nacionalne ekonomije. Ostali razni i različiti faktori koji utječu na tržište rada odnose se na demografske značajke, stupanj fleksibilnosti tržišta rada, karakteristike mirovinskog sustava, migracijske tokove, stupanj usklađenosti obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada.

Stanje na tržištu rada ima izravan utjecaj na proizvodnju i privredni rast za najviše gospodarstvo. Pravilno funkcioniranje tržišta rada i njegovo reguliranje imaju posebni značaj u Republici Hrvatskoj kao i u svim ostalim zemljama i članicama Europske unije (Benić, 1995.).

U Europskoj uniji stopu zaposlenosti iznosi 75,3% radno sposobnog stanovništva od 15 do 74 godine od čega stopa zaposlenosti muškaraca je 80,4%, a stopa zaposlenosti žena iznosi 70,2%.. U Hrvatskoj stopa zaposlenosti iznosi 64,9% što je manje od prosjeka Europske unije. Nakon gospodarske krize 2008. godine koja je nastala u svijetu i nakon nedavne COVID-19 krize koja je dovela do globalne ekonomske krize mogu se vidjeti posljedice koje su ostavile traga na ekonomiji, gospodarstvu, a isto tako i na tržištu rada (Trpeski, et al., 2024.).

Grafikon 1 u nastavku pokazuje prijelaze iz nezaposlenosti u zaposlenost ili van radne snage u 28 europskih država i prosjek Europske unije. Podaci su izraženi u postotku ukupne nezaposlenosti 2022. godine uza populaciju između 15 i 74 godine sortirano po prijelazu na zaposlenost.

Grafikon 1. Prijelazi iz nezaposlenosti 2022.-2023

Napomena: into employment – zaposleni; out of labour force – umirovljeni; remaining in unemployment – nezaposleni

Izvor: Eurostat https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Labour_market_flow_statistics_in_the_EU#Annual_changes (pristupljeno 07.05.2024.)

U grafikonu 1 vidljivi su prijelazi iz nezaposlenosti u zaposlenosti ili van radne snage. Prema grafikonu Nizozemska zauzima prvo mjesto po prijelazu iz nezaposlenosti u zaposlenost svoga stanovništva nakon čega slijedi Danska, Estonija, Cipar, Njemačka. Rumunjska je država koja ima najgore tržište rada u kojem više od 50% radno sposobnog stanovništva ostaje nezaposleno. Također se ističe i Hrvatska koja na ovoj listi zauzima prvo mjesto s 37,8% za izlazak radne snage s tržišta. Vidljivo je u Hrvatskoj da je i manji broj zaposlenih u odnosu na zemlje zapadnije Europe koje su veće i razvijenije. Hrvatska radno stanovništvo u velikom broju ostaje nezaposleno ili ide u mirovinu.

Tržište rada je kao glavni kotač svake ekonomije. Potreba za ravnotežom na tržištu rada je bitna zbog njegovog utjecaja na gospodarstvo, a isto tako i na ekonomiju države. U Republici Hrvatskoj i u Europskoj uniji kao i u ostalim zemljama bitno je stabilno tržište rada koje je pokazatelj dobrog gospodarstva i ekonomije u državi.

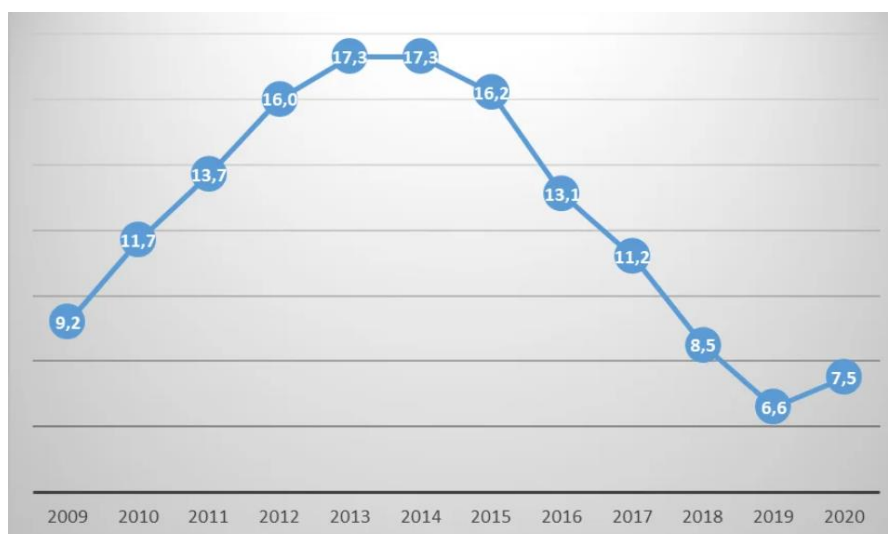
1.2. Trendovi i karakteristike tržišta rada u Republici Hrvatskoj

Trendovi i karakteristike tržišta rada koje karakteriziraju Republiku Hrvatsku su niska stopa plodnosti i rastuća očekivana radna dob. Ovi faktori u sklopu s emigracijskim tokovima koji su doživjeli procvat nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju rezultirali su naglim smanjenjem radno sposobnog stanovništva (Tušek, 2023.). Po pitanju demografskih značajki Hrvatska ima putanju trajnog smanjenja broja stanovnika. Projekcije na razini Europske unije predviđaju da će se broj stanovnika u Republici Hrvatskoj smanjivati konstantno u idućim desetljećima, a to je i problem za tržište rada kojem će se paralelno smanjivati i udio radno sposobnog stanovništva. Zbog trajno povećanog broja nezaposlenih u Hrvatskoj poslodavci se ponašaju kao da je radna snaga uvijek dostupna, što kao posljedicu ima vrlo niska ulaganja u obrazovanje zaposlenika.

Unatoč tome Hrvatski zavod za zapošljavanje ukazuje na nedostatak određenih kadrova, postojanje deficitarnih zanimanja te nepostojanje potrebne radnih znanja kod onih koji se javljaju za obavljanje poslova. Može se očekivati da će rast potražnje u svim sektorima što će zahtijevati napor da se nezaposleni aktiviraju i dodatno uključe u obavljanje posla. No, treba naglasiti da ni obrazovni sustav u dijelu strukovnih programa, ne prati potrebe tržišta rada dovoljno učinkovito, što dovodi do neusklađenosti, posebno kod praktičnih znanja i vještina. To najviše pogađa mlade koji imaju teškoća s uključivanjem na tržište rada (Obadić, 2017). Udio radno sposobnog stanovništva u Hrvatskoj brže opada nego u susjednim državama, a predviđa se da će broj starijih osoba kontinuirano povećavati svakog desetljeća dosežući 57 posto do 2050. godine i 65 posto do 2070. (International Bank for Reconstruction and

Development, 2023; 4). Prosječna dužina radnog vijeka osobe u Hrvatskoj je manje od 33 godine dok je u Europskoj Uniji prosjek 35,4 godine. Problemi s kojima se Republika Hrvatska suočava na tržištu rada prisutni su još od 90-ih godina prošlog stoljeća. Problemi su posljedica karakteristika hrvatskoga tržišta rada: ekonomska aktivnost stanovništva je niska, visoka je stopa nezaposlenosti, prisutna je znatna neusklađenost u ponudi i potražnji radnih mjesta. Konkretno, strukturni problemi hrvatskoga tržišta rada obuhvaćaju slabu zaposlenost mladih, pojavu NEET skupina, slabo razvijeno poduzetništvo, nerazmjern obrazovnog sustava i potreba na tržištu rada, nefleksibilnost i dugotrajnu nezaposlenost (International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2023.). Prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje može se zaključiti da Hrvatskoj nedostaje kvalificiranih, stručnih radnika za deficitarna zanimanja. Godinama se taj problem rješavao privlačenjem radnika iz Slovenije, Srbije, Bosne i Hercegovine, Sjeverne Makedonije i Crne gore, ali taj način dovođenja radnika je s vremenom postao sve manje zbog mogućnosti odlaska u stranih državljana u veće zemlje poput Njemačke, Irske, Austrije, Švicarske i skandinavskih zemalja (Butković, n.d.). Hrvatska mora svoje državljane motivirati za školovanje, edukacije, prekvalifikacije za potrebna zanimanja. Veliki broj stranih državljana u Republici Hrvatskoj je niskokvalificirano i radi na poslovima koji uključuju isporuku, poslove spremačica i pomoćne poslove u turizmu i ugostiteljstvu, te i ostale poslove u graditeljstvu i industriji.

Od svjetske financijske krize, tržišta rada mijenjaju se diljem svijeta, a sve je više naglasak na privremenim oblicima zapošljavanja. Hrvatska kao i ostale zemlje Europske unije su se oporavljale od financijske krize koja je osim svih tržišta pogodila i tržište rada što se može vidjeti na slijedećem grafikonu.

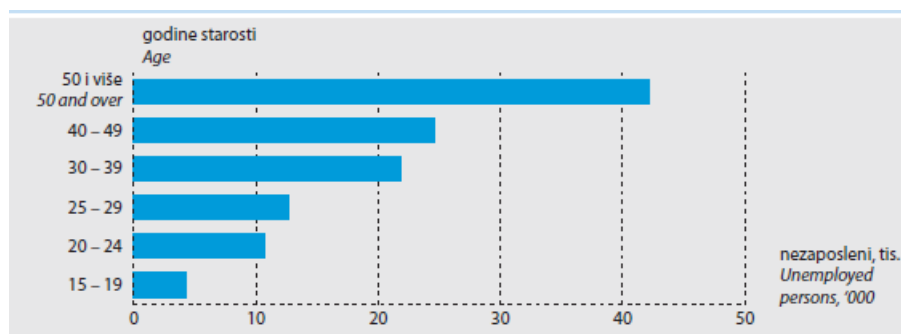

Grafikon 2. Stopa nezaposlenosti u RH 2009-2020.

Izvor: Eurostat <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Od 2009. godine, nakon financijske krize koja je bila 2008. godine, u Hrvatskoj je stopa nezaposlenosti rasla. Utjecaj na financije, ekonomiju i gospodarstvo ostavilo je veliki utisak na tržište rada kako te je stopa nezaposlenosti rasla do 2014. godine. Svako godišnje povećanje stope nezaposlenosti trajalo je dok Hrvatska nije postala članica Europske Unije. Nakon ulaska u Europsku Uniju omogućen je lakši prijevoz, robe, usluga, novca, a isto tako i rada te je stopa nezaposlenosti 2019. godine 6,6. Nakon 2019. godine dolazi COVID-19 pandemija i stop nezaposlenosti na tržištu rada u Hrvatskoj ponovno raste, ali se stabilizira 2021. i ponovno kreće trend pada stope nezaposlenosti.

U Hrvatsko radno stanovništvo se ubrajaju svi radno sposobni od 15 do 65 godine, a u slijedećem grafikonu je prikazana struktura nezaposlenih u Hrvatskoj prema starosti u 2022. godini.

Grafikon 3. Prosječan broj nezaposlenih osoba prema starosti u 2022. godini

Izvor: Državni zavod za statistiku

Iz grafikona 3 može se iščitati da je najmanje nezaposlenih od 15-19 godina starosti nakon čega slijede godine od 20-24; 25-25; 30-39; 40-49 i od 50 godine i više. Prosječan broj nezaposlenih u Hrvatskoj potvrđuje ranije naveden grafikon u kojem se pokazuje je da dosta radno sposobnog stanovništva iz Hrvatske van tržišta rada što pokazuju nezaposleni od 50 i više godina. Prosječan broj nezaposlenih prema spolu u 2022. godini pokazuje da je 43% radno sposobnih muškaraca nezaposleno, a 57% žena.

Tablica 1. Prosječan broj nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja u 2021. i 2022. godini

Razina obrazovanja	2021.		2022.		Indeks 2022./2021.
	Broj	%	Broj	%	
Bez škole i nezavršena osnovna škola	6.903	5,0	6.199	5,3	89,8
Osnovna škola	24.598	18,0	22.096	19,0	89,8

SŠ za zanimanje do 3 godine i škola za KV i VKV radnika	41.532	30,4	34.990	30,1	84,2
SŠ za zanimanje u trajanju od 4 i više godina i gimnazija	40.891	29,9	34.149	29,4	83,5
Prvi stupanj fakulteta, stručni studiji i viša škola	9.839	7,2	8.105	7,0	82,4
Fakultet, akademija, magisteriji, doktorat	13.054	9,5	10.588	9,1	81,1
UKUPNO	136.816	100	116.127	100	84,9

Izvor: I Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2023.. Godišnjak 2022., Zagreb: Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Prema tablici od Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u 2022. godini se smanjio broj nezaposlenih u svim obrazovnim skupinama u odnosu na 2021. godinu što je dobar pokazatelj koji ukazuje na moguće zapošljavanje. Najveća razlika može se uočiti u kategoriji SŠ zanimanje trajanju od 4 i više godina i gimnazije gdje je razlika za 16,5 postotnih bodova. Najmanja razlika prosječnog broja nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja može se primijetiti kod nezaposlenih bez škole i nezavršenom osnovnom školom.

U nastavku se nalazi tablica koja prikazuje prosječne brojeve nezaposlenih radno sposobnih stanovnika prema županiji u kojoj se nalaze za 2021. i 2022. godinu.

Tablica 2. Prosječni broj nezaposlenih osoba prema županijama u 2021. i 2022. godini

Županija	2021.		2022.		Indeks 2022./2021.
	Broj	%	Broj	%	
Bjelovarsko-bilogorska	3.742	2,7	3.433	3,0	91,7
Brodsko-posavska	6.563	4,8	5.923	5,1	90,2
Dubrovačko-neretvanska	5.353	3,9	4.530	3,9	84,6
Istarska	4.412	3,2	3.016	2,6	68,4
Karlovačka	3.013	2,2	2.517	2,2	83,5
Koprivničko-križevačka	2.002	1,5	1.820	1,6	90,9
Krapinsko-zagorska	2.387	1,7	1.993	1,7	83,5
Ličko-senjska	1.672	1,2	1.448	1,2	86,6
Međimurska	2.151	1,60	1.973	1,70	91,7
Osječko-baranjska	16.043	11,70	14.597	12,60	91,0
Požeško-slavonska	2.431	1,80	2.347	2,0	96,5
Sisačko-moslavačka	7.845	5,70	6.782	5,80	86,4
Splitsko-dalmatinska	25.136	18,40	21.166	18,20	84,2
Šibensko-kninska	4.343	3,20	3.900	3,40	89,8

Varaždinska	2.462	1,80	2.166	1,90	88,0
Virovitičko-podravska	4.143	3,0	3.862	3,30	93,2
Vukovarsko-srijemska	6.651	4,90	6.033	5,20	90,7
Zadarska	4.017	2,90	3.424	2,90	85,2
Zagrebačka	6.267	4,60	5.094	4,40	81,3
Primorsko-goranska	8.416	6,20	6.650	5,70	79,0
Grad Zagreb	17.767	13,0	13.453	11,60	75,7
UKUPNO	136.816	100	116.127	100	84,9

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2023.. Godišnjak 2022., Zagreb: Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Trendovi tržišta rada u Republici Hrvatskoj ukazuju na naglo smanjenje radno sposobnog stanovništva. Veliki razlog toga je mogućnost zapošljavanja unutar Europsko unije i ulaznje u Šengensku zonu, a također i opadanje broj stanovnika u državi koji se predviđa da će još više padati kroz iduća desetljeća. Velikim padom stanovnika u državi dolazi i do pada radno sposobnog stanovništva. Hrvatski zavod za zapošljavanje navodi kako je sve manji broj radno kvalificiranih osoba za deficitarna zanimanja.

1.3. Zaposlenost i nezaposlenost u Hrvatskoj

Tržište rada u Hrvatskoj prema zadnjim podacima ukupno ima 1.620.000 zaposlenih od čega su 756.000 zaposlenih žene (Državni zavod za statistiku, 2024.).

U nastavku je tablični prikazan broj zaposlenih u Hrvatskoj od 2018. do 2022. godine.

Tablica 3. Ukupan broj zaposlenih, tis. (000) od 2018. godine do 2022. godine

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Ukupno/Total	1.518	1.555	1.544	1.576	1.620
Od toga žene	711	729	721	736	756

Izvor: samostalna izrada autora rada prema podacima Državnog zavod za statistiku

U tablici je vidljiv trend porasta zaposlenosti radnog stanovništva u Hrvatskoj od 2018. godine do 2022. godine. Trend raste sve do 2020. godine kada je pandemija COVID-19 utjecala na sva svjetska tržišta, a tako i na Europu i Hrvatsku. Pandemija je ostavila otisak na tržište rada što se može vidjeti i u tablici kada se broj zaposlenih 2020. godine u odnosu na 2019. godinu smanjio, ali već u 2021. godini dolazi do ponovnog rasta i sigurnog oporavka Hrvatskog tržišta rada i trend rasta se nastavlja. Razlika u ukupnom broju zaposlenih od 2018. godine do 2022. godine je 6,72%, a razlika u zaposlenosti žena od 2018. godine do 2022. godine je 6,33%.

Broj zaposlenih osoba se može podijeliti u poljoprivredne djelatnosti, nepoljoprivredne djelatnosti, uslužne djelatnosti i nerazvrstane prema djelatnosti. Podjela i područja se rade prema NKD-u 2007. U nastavku slijedi tablica podjele djelatnosti NKD-a, godišnji prosjek 2022. godine (Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2023.).

Tablica 4. Zaposlenost osoba prema djelatnostima NKD-a, godišnji prosjek 2022.

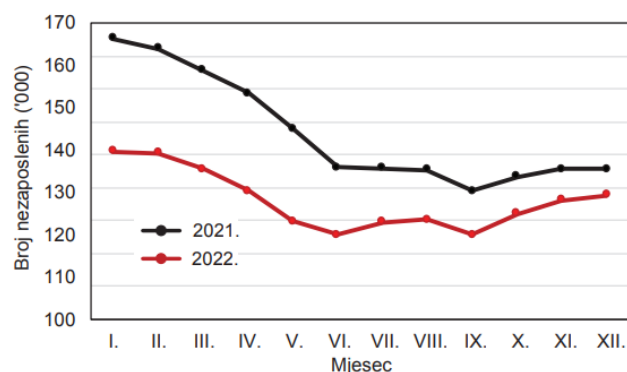
Područje djelatnosti NKD-a 2007.	UKUPNO			Pravne osobe		Obrt i slobodne profesije	
	Broj	%	Indeks 2022./2021.	Broj	Indeks 2022./2021.	Broj	Indeks 2022./2021.
Poljoprivredne djelatnosti	55.174	3,4	101,1	26.233	101,3	10.284	104,3
Nepoljoprivredne djelatnosti	438.578	27,1	102,1	388.954	102,2	49.624	101,4
Uslužne djelatnosti	1.125.973	69,5	103,2	987.053	103,3	138.920	102,3
Nerazvrstani prema djelatnosti	244	0,0	109,2	0	-	244	109,2
UKUPNO	1.619.969	100,0	102,8	1.402.240	102,9	199.072	102,2

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje. (2023.). Godišnjak 2022. Zagreb: Hrvatski zavod za zapošljavanje.

U tablici su navedene djelatnosti koji imaju svoje potkategorije odnosno u poljoprivredne djelatnosti spadaju poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, a također i individualna poljoprivreda. Najveći broj zaposlenih je u uslužnim djelatnostima svega 1.125.973 pod koje spadaju prijevoz i skladištenje, trgovine na malo i veliko, djelatnosti koje pružaju smještaj i priprema i usluživanje hrane i ostale uslužne djelatnosti.

Stopa nezaposlenosti podrazumijeva broj nezaposlenih koji se dijeli sa ukupnom radnom snagom. Kada je stopa nezaposlenosti visoka, radnici koji rade imaju veću mogućnost gubitka radnog mjesta i također se smanjuje vjerojatnost da pronađu novi posao ako su nezaposleni (Blanchard, 2011.). Nezaposlenost u Hrvatskoj je pokazatelj niske produktivnosti u državi (Brkić, 2015).

U nastavku se nalazi grafikon koji prikazuje broj nezaposlenih u Republici Hrvatskoj za 2021. godinu i 2022. godinu.

Grafikon 4. Broj nezaposlenih osoba tijekom 2021. i 2022. godine

Izvor: : Hrvatski zavod za zapošljavanje. (2023.). Godišnjak 2022. Zagreb: Hrvatski zavod za zapošljavanje

U prikazanom grafikonu vidljiv je pad nezaposlenih osoba u odnosu 2021. godine i 2022. godine. U 1. mjesecu 2022. godine je 30 tisuća manje nezaposlenih što pokazuju i podaci veće zaposlenosti u 2022. godinu u odnosu na 2023. godinu. Od 4. mjeseca može se primijetiti pad nezaposlenosti što upućuje na problem Hrvatskog tržišta, a to je sezonalnost. Za vrijeme ljetnih odnosno sezonskih mjeseci broj nezaposlenih se smanjuje, ali kao posljedica toga nakon ljetnih mjeseci i sezone dolazi do ponovnog povećanja nezaposlenosti radno sposobnog stanovništva Hrvatske. Broj nezaposlenih se ukupno smanjuje, a u 1. mjesecu 2024. godine stopa nezaposlenosti je iznosila 6,8%.

Zaposlenost u Republici Hrvatskoj je od 2018. do 2022. godine rasla, a 2020. godine zbog pandemija COVID-19 na tržištu rada je bilo zaposleno manje radno sposobnog stanovništva u odnosu na prijašnju godinu 2019. Zaposleno stanovništvo je raspoređeno u skupine prema djelatnostima iz Nacionalne klasifikacije djelatnosti. Nezaposlenost u Republici Hrvatskoj je svake godine u padu za vrijeme ljetnih mjeseci što ukazuje na problem hrvatskog tržišta rada odnosno sezonalnost.

1.4. Migracije u Republici Hrvatskoj

Migracije u Republici Hrvatskoj su još počele u 15. stoljeću kada su stanovnici Austro-ugarske iz današnje Austrije, Slovenije, Češke Mađarske dolazili u Hrvatsku, a također nakon Prvog i Drugog svjetskog rata povećan je broj migracija u Hrvatsku (Knezović & Grošinić, 2017.). Migracije u Republici Hrvatskoj su od 2000. godine do 2009. godine bile u pozitivnom rastu, odnosno u tom razdoblju više se stranih stanovnika doselilo nego što se domaćih stanovnika odselilo iz države (Gregurović & Mlinarić, 2012.)

Kako je Hrvatska ušla u Europsku Uniju otvorila je vrata drugim državama kako bi primila što više stranih radnika, ali isto tako su i druge države otvorile vrata Hrvatskoj i njenim stanovnicima. Hrvatskoj je do 30. lipnja 2020. godine je bio ograničen pristup drugim tržištima u Europi (Vidović & Mara, 2015.). Kako je Hrvatska postala članica Europske unije 1.srpnja 2013. godine tako je i pokrenula val iseljavanja. Sustav pomoći migrantima u Hrvatskoj je uspio pomoći do 1000 migranta dnevno koji su bili u tranzitu, a osiguran im je bio i smještaj i azil za one koji su ga tražili (Đaić, et al., 2018.).

Tablica 5. Migracije u Republici Hrvatskoj od 2013. do 2022. godine

	Doseljeni iz inozemstva	Odseljeni u inozemstvo	Migracijska razlika
2013.	10.378	15.262	- 4.884
2014.	10.638	20.858	- 10.220
2015.	11.706	29.651	- 17.945
2016.	13.985	36.436	- 22.451
2017.	15.553	47.352	- 31.799
2018.	26.029	39.515	- 13.486
2019.	37.726	40.148	- 2.422
2020.	33.414	34.046	- 632
2021.	35.912	40.424	- 4.512
2022.	57.972	46.287	11.685

Izvor: samostalna izrada autora rada

Iz Hrvatske je vidljiv velik odlazak domaćeg stanovništva u inozemne države. Još od 2010. godine stanovništvo odlazi iz Hrvatske i kreće trend iseljavanja. Iz tablice se može iščitati da u 2013. godini kada je Hrvatsku postala članica Europske unije zbog olakšanog transfera robe, usluga, novca, a tako i radne snage 15.262 stanovnika se iselilo iz države, a u državu je došlo 10.378 stranih državljana što čini migraciju razliku negativnom za 4.884 stanovnika. Najveća migracijska razlika je nastala 2017. godine kada se iz Republike Hrvatske u inozemstvo iselilo 47.352 stanovnika, a doselilo se 15.553 stranih stanovnika što Hrvatskoj stvara negativnu migracijsku razliku od 31.799 stanovnika manje. Pojavom COVID-19 pandemije imigracije i emigracije se smanjuju zbog svi mjera koje su države imale i manjka radni mjesta. U 2022. godini u Hrvatskoj nastaje pozitivna migracijska razlika s 11.685 stanovnika, iz države se iselilo 46.287 stanovnika, a doselilo se 57.972 stranih stanovnika.

Migracije u Republici Hrvatskoj su se povećale ulaskom Hrvatske u Europsku uniju. Ulaskom u Europsku uniju Hrvatskoj su otvorena vrata međunarodnog tržišta za lakši prijevoz robe, usluga, a isto tako i radno sposobnog stanovništva. Od 2013. godine do 2021. godine vidljiva je negativna razlika iseljavanja iz države, a 2022. dolazi do pozitivne razlike odnosno u 2022. godini je doseljeno više stanovnika u Hrvatsku nego što je njih odselilo.

2. Specifičnosti zapošljavanja stranih državljana u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj, kao i u većini drugih država u svijetu zapošljavanje stranih državljana predstavlja važan i kompleksan aspekt tržišta rada. Zapošljavanje stranih državljana u Hrvatskoj regulirano je s različitim zakonskim propisima i procedurama koje moraju proći i ispuniti. Većina stranih radnika u Hrvatskoj bila iz Bosne i Hercegovine. Nakon ulaska Hrvatske u Europsku Uniju, broj radnika migranata počeo se mijenjati, pri čemu su radnici iz Bosne i Hercegovine progresivno opadali, a radnici iz Albanije, Sjeverne Makedonije i Ukrajine su se povećavali. Tokom vremena rastao je i broj radnika iz drugih zemalja poput Kine, Bangladeša, Indije i Filipina, Egipta, Nepala (Tomić, 2019.).

2.1. Pregled zakonskih propisa i procedura za zapošljavanje stranih radnika

Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju olakšan je ulaz i izlaz roba, usluga, novca, a tako i stranih radnika. Olakšanom mobilnosti sve veći broj stranih državljana iz susjednih zemalja i članica Europske Unije dolazi raditi u Republiku Hrvatsku. Dolaskom u Hrvatsku građani članica Europske unije i građani trećih zemalja moraju proći određene procedure kako bi se mogli zaposliti. Svaki strani državljanin ostvaruje prava koja u državi propisana te tako država uspijeva evidentirati i razvrstati sve strane građane u kategorije u koje bi pripadali u danim zakonskim okvirima. Dolaskom u Hrvatsku svaka osoba stranog državljanstva mora podnijeti zahtjev za prijavu ili odjavu prebivališta ili boravišta u Hrvatskoj koju predaje u Policijsku upravu ili policijsku postaju ovisno o mjestu budućeg prebivališta ili boravišta. Prilikom prijave ili odjave boravišta strani državljanin mora priložiti ispunjen obrazac 16a, ispravu koja se odnosi na stranca što može biti osobna iskaznica, strana putna isprava, putna isprava stranca, potvrda koja dokazuje privremeno zadržavanje ili dokaz o oduzimanju putne isprave ili potvrda kao dokaz nestale putne isprave. Osim obrasca 16a ili bilo koje isprave mora donijeti i potvrdu o vjerodostojnosti identiteta, dokaz koji prilaže ovlaštenik prijave za privremeni ili stalni boravku ili dugotrajnom boravištu za državljanina treće zemlje.

U Republici Hrvatskoj državljanima trećih zemalja mogu raditi samo na temelju dozvole za boravak i rad ili ako imaju potvrdu o prijavi rada koja se regulira Zakonom o strancima (Zakon. hr, 2023.). Zakonom o strancima propisane su kategorije državljana trećih zemalja koji na osnovu svog statusa mogu u Republici Hrvatskoj raditi bez dozvole za boravak i rad, odnosno

bez potvrde o prijavi rada. Prije zapošljavanja građana drugih država provodi se test tržišta rada. Test tržišta rada podrazumijeva provjeru stanja i evidenciju nezaposlenih osoba i postupak s kojim u cilju ima privlačenja radnika nacionalnog tržišta rada. Nakon provedbe testa tržišta rada poslodavci u roku od 90 dana mogu podnijeti zahtjev za dozvolu za boravak i rad stranih građana. Test tržišta rada nije potreban u slučaju ako se radi o nekom zanimanju za koje kontinuirano fali radnika, poslodavac može odmah zatražiti dozvolu za boravak i rad. Za odobravanje dozvole bitno dobiti pozitivno mišljenje od Hrvatskog zavoda za zapošljavanje koje provjerava uvjete, a Ministarstvo unutarnjih poslova provjerava uvjete za boravak državljana trećih zemalja (Vlada Republike Hrvatske, n.d.). Mišljenje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje neće se tražiti u slučaju da se državljanin treće zemlje zapošljava za sezonski rad na području poljoprivrede, ugostiteljstva, turizma i šumarstva do trajanja od 90 dana tijekom kalendarske godine. Za dobivanje pozitivnog mišljenja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje poslodavac mora ispunjavati uvjete koji su određeni (Migracije.hr, n.d.).

- a) Poslodavac mora obavljati gospodarsku djelatnost koja je registrirana u Republici Hrvatskoj.
- b) Poslodavac mora imati podmirene sve javne obveze o kojem službeno evidenciju vodi ministarstvo nadležno za financije što podrazumijeva da poslodavac nema nikakvih dugovanja po osnovi poreza na dohodak i doprinosa za obvezna osiguranja.
- c) Poslodavac u zadnjih šest mjeseci ima najmanje jednog zaposlenog radnika državljanina Republike Hrvatske ili državljanina EGP-a¹ ili Švicarske Konfederacije na neodređeno ili na puno radno vrijeme u Republici Hrvatskoj
- d) Poslodavac nije pravomoćno osuđivan za kaznena djela koja se odnose na područje radnih odnosa i socijalnog osiguranja.

Zapošljavanje stranih državljana u Republici Hrvatskoj regulirano je zakonom. Sve procedure koje se provode pri zapošljavanju stranih radnika u Hrvatskoj koriste se kako bi tržište rada ostalo stabilizirano. Za rad stranog radnika, poslodavac je dužan ispunjavati uvjete za rad, a strani državljanin mora imati dozvolu za boravak i rad u državi.

Državljanin treće zemlje kada dođu u Republiku Hrvatsku nakon ispunjenja potrebnih obrazaca, prolaska kroz sve određene procedure mogu dobiti dozvolu za boravak i rad u državi. Prema Zakonu o strancima članku 90. državljanin trećih zemalja mogu podnijeti zahtjev za izdavanje dozvole za boravak i rad ili poslodavac može u policijskoj postaji ili upravi mjesta boravka ili rada zatražiti dozvolu za boravak i rad za državljanina trećih zemalja. Osim poslodavca koji može zatražiti dozvolu to može napraviti agencija i za posredovanje pri

¹ Smjernice za politiku zapošljavanja

zapošljavanju tako da po članku 90 Zakona o strancima uz zahtjev za izdavanje dozvole za boravak i rad dužni su priložiti i ugovor o ustupanju radnika krajnjem korisniku drugim riječima poslodavcu.

Za rad u Republici Hrvatskoj državljani trećih zemalja trebaju imati dozvolu za boravak i rada ili potvrdu o prijavi rada, ali u neki slučajevima mogu raditi i bez dozvole za boravak i rad i bez dozvole o prijavi rada (Migracije.hr, n.d.).

- a) Privremeni boravak u svrhu spajanje obitelji s hrvatskim državljaninom, državljaninom treće zemlje na dugotrajnom boravištu, stalnom boravku, odobrenom azilu ili supsidijarnoj zaštiti sukladno propisu kojim se uređuje međunarodna zaštita
- b) Privremeni boravak u svrhu životnog partnerstva s hrvatskim državljaninom, državljaninom treće zemlje na dugotrajnijem boravištu, stalnom boravku, azilu ili supsidijarnoj zaštiti sukladno propisu kojim se uređuje međunarodna zaštita
- c) Privremeni boravak pri spajanju obitelji ili životnog partnerstva s osobom treće zemlje kojoj je izdana „EU plava karta“ ili dozvola za boravak i rad za premještanje unutar društva
- d) Privremeni boravak u svrhu spajanja obitelji ili životnog partnerstva s državljaninom treće zemlje koji ima odobrenje dugotrajnog boravišta u drugoj državi članici EGP-a
- e) Ostvaren privremeni boravak iz humanitarnih razloga
- f) Autonomni boravak
- g) Privremeni boravak kao upućeni radnik
- h) Privremeni boravak u svrhu istraživanja na osnovi ugovora o gostovanju
- i) Privremeni boravak u svrhu spajanja obitelji ili životnog partnerstva s istraživačem koji ima ugovor o gostovanju
- j) Privremeni boravak u svrhu studiranja, u slučaju rada ili samozapošljavanja najviše 20 sati tjedno, osim kad je studentska praksa sastavni dio studijskom programa
- k) Privremeni boravak u svrhu boravka osobe s dugotrajnim boravištem u drugoj državi članici EGP-a
- l) Azil ili supsidijarnu zaštitu ili je tražitelj međunarodne zaštite sukladno propisu kojim se uređuje međunarodna zaštita
- m) Prijavljeno dugoročno boravište
- n) Stalan boravak

Prije isteka dozvole za boravak i rad može se predati zahtjev za produljenje te iste dozvole najkasnije 30 dana prije isteka važeće dozvole.

Produljene se vrši u policijskoj upravi ili postaju u mjestu gdje je boravište državljanina treće zemlje te se u policijskoj odlučuje o produljenju. Putem policijske postaje Ministarstvo odlučuje

hoće li se zahtjev za produljenje odobriti ili odbiti. U slučaju odbijanja nije dopuštena žalba nego je dozvoljeno pokrenuti upravni spor. Ministarstvo odbija izdavanje dozvole za boravak i rad u slučajevima kada poslodavac ili radnik treće zemlje nisu ispunili zadane uvjete.

- a) Subjekt domaćin odnosno poslodavac ne ispunjava obveze koje se odnose na socijalnu sigurnost, prava radnika, uvjete rada i zapošljavanja i sve porezne obveze koji se odnose na ugovor koji su poslodavac i radnik potpisali
- b) Ako je poslodavcu otvoren stečajni postupak ili likvidacija poduzeća sukladno propisu koji se uređuje stečaj ili likvidacija
- c) Poslodavac ne obavlja gospodarsku aktivnost u djelatnosti registriranoj u Republici Hrvatskoj
- d) Poslodavac odnosno subjekt domaćin pravomoćno je osuđen za kazneno djelo iz područja radnih odnosa i socijalnog osiguranja
- e) Glavna svrha osnivanja i rada poslodavca olakšava ulazak državljanina trećih zemalja u Republiku Hrvatsku
- f) Državljanin treće zemlje nije podmirio izrečenu novčanu kaznu
- g) Državljanin treće zemlje krši odredbe Zakona o strancima koje se odnose na ulazak, boravak ili rad
- h) Poslodavac je sankcioniran zbog neprijavljenog rada i/ili nezakonitog zapošljavanja
- i) U tijeku postupka za produženje dozvole za boravak i rad se sazna da državljanin treće zemlje boravi suprotno odobrenoj dozvoli

Državljanini trećih zemalja mogu tražiti posao u Republici Hrvatskoj putem Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, putem agencija za posredovanje pri zapošljavanju, putem interneta i putem oglasa objavljenih u javnom tisku. Prijavom u Hrvatski zavod za zapošljavanje nezaposlena osoba treće zemlje dobiva svoga savjetnika za zapošljavanje koji omogućuje radniku lakšu orijentaciju za radno mjesto u skladu s radničkim potencijalom. Savjetnik građana treće zemlje šalje na aktivnosti kojima se može poboljšati zaposlenost radnika stjecanjem nekih novih znanja, certifikata ili prekvalifikacija nakon čega definiraju savjetnik i radnik treće zemlje zajedno zanimanje u kojem radnik ima najveće šanse za zapošljavanje. Savjetnik svoga klijenta odnosno radnika treće zemlje informira o tržištu rada, daje pravne savjete i pomoć pri odabiru programa obrazovanja. Za prijavu na Hrvatsku zavod za zapošljavanje potrebno je imati važeće identifikacijske dokumente iz zemlje iz koje radnik dolazi u najboljem slučaju osobna iskaznica ili putovnica, svjedodžbe o završenoj školi ili diplome i podatak o osobnom identifikacijskom broju.

Nakon pronalaska posla i dobivanje dozvole za boravak i rad državljanin treće države ostvaruje pravo ostanka u državi do isteka dozvole, ali državljanin može produžiti dozvolu i

ako su radnik i poslodavac zakonski ispunili sve uvjete Ministarstvo produžuje dozvolu za boravak i rada te državljanin može ostati u Republici Hrvatskoj. Za poslove za koje se mogu izdati dozvole za boravak i rad bez testa tržišta rada i mišljenja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, odnose se na poslove za koje se može izdati potvrda o prijavi rada od 30 i 90 dana detaljnije su opisane Zakonom o strancima i vezujućim podzakonskim aktima.

2.2. EU plava karta

Jedan od rada bez dozvole za boravak i rad i bez testa za tržište je rad s „EU plavom kartom“. EU plava karta je dozvola za boravak i rad visokokvalificiranih radnika državljanina trećih zemalja. EU plava karta vrijedi isključivo za poslove za koje je izdana i specifično za poslodavca s kojim se započet radni odnos.

Uvođenje EU plave karte se predstavljalo zajedničko područje na kojem visokokvalificirani migranti mogli raditi u cijeloj Europi, a ne samo u jednoj državi Europe (Cerna, 2013.). EU plava karta predstavlja poziv visokokvalificiranim stranim radnicima da pronađu posao u Europskoj Uniji (Cerna, 2010.)

Zahtjev za dobivanje EU plave karte visokokvalificirani državljanin treće zemlje podnosi u diplomatskoj misiji ili u konzularnom uredu Republike Hrvatske ili upravili ili postaji policije prema mjestu boravka dok poslodavac visokokvalificiranog državljanina treće zemlje podnosi u policijskoj postaji ili upravi u sjedištu poduzeća ili mjestu rada državljanina treće zemlje. Potreban obrazac poslodavac može preuzeti na Internet stranicama Ministarstva unutarnjih poslova. EU plava karta vrijedi u svim zemljama Europske unije osim u Danskoj i Irskoj.

EU plavom iskaznicom visokokvalificirani radnici trećih zemalja imaju mogućnost rada na zahtjevnim radnim mjestima u Europskoj uniji osim u dvije države, Irskoj i Danskoj.

2.3. Agencije za zapošljavanje i posredovanje pri zapošljavanju

Agencije za zapošljavanje i posredovanje su poduzeća koja su bitan dio tržišta rada i koja su zadužena za povezivanje radnika u ovom slučaju stranog državljanina i poslodavca. Usluge koje pružaju agencije za zapošljavanje i posredovanje pri zapošljavanju se odnose na pronalaženje posla radniku, usmjeravanje radnika prema dobrim poslodavcima i olakšavanje procesa zapošljavanja u vrijeme pronalaska poslodavca. Agencije za zapošljavanje svoje klijente povezuju s poslodavcima koje pronalaze svakodnevnim traženjem poslovnih oglasa i odabirom najboljeg oglasa za svakog klijenta po njegovim mogućnostima, potencijalu, željama

i znanjem. Agencije se koriste CRM sustavima, internetom, društvenim mrežama kako bi našli najboljeg poslodavca za svog klijenta koji traži posao.

Agencije za zapošljavanje mogu biti stalne i privremene. Privremene agencije za zapošljavanje rade primarno za vrijeme sezonskih doba te se trude pronaći i zaposliti što više ljudi kako ne bi došlo do nedostatka radnika tokom sezonskim mjeseci (Eichhorst et. al., 2013.).

Klijenti osim što su upoznati s tržištem rada od strane agencije, agencija ih upoznaje s radnim uvjetima, plaćama, pravima, a također im pomaže pri izradi životopisa, pripremi intervju i daljnjem usavršavanju i širenju znanja. Agencije svojim klijentima omogućuju pronalazak privremenog posla, sezonskog ili honorarnog posla što omogućuje klijentu da se pronađe na radnom mjestu koje mu odgovara te ostane raditi na njemu. Uzevši u obzir da je tržište rada ponuda i potražnja za radom agencije moraju pomoći održati ravnotežu te samim time poboljšavaju gospodarsku i ekonomsku aktivnost.

U Republici Hrvatskoj ima 415 posrednika (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2024.) kojima je izdana dozvola odnosno potvrda za obavljanje djelatnosti posredovanje pri zapošljavanju što se može povezati s padom nezaposlenosti i porastom zaposlenosti u državi. Radom agencija za posredovanje i zapošljavanje nezaposleni mogu ranije i brže pronaći posao. U nastavku se nalazi tablica nekoliko posredničkih agencija koje imaju izdanu dozvolu za obavljanje djelatnosti posredovanja pri zapošljavanju.

Tablica 6. Posredničke agencije za zapošljavanje

Alexandar Hughes d.o.o.	Creativa test d.o.o.
Smart Group Recruitment d.o.o.	Dekra zapošljavanje d.o.o.
ISG savjetovanje d.o.o.	Auris Holt d.o.o.
Wyser d.o.o.	Kompozit d.o.o.
Hill Zagreb d.o.o.	Pedersen&Partners d.o.o.
Expertus solutio za zapošljavanje d.o.o.	Naton ljudski potencijali d.o.o.
Posao u turizmu d.o.o.	Jobs & Spirit j.d.o.o.
Eduworld posao j.d.o.o.	Dives agencija
Job5Jou j.d.o.o.	Adria Job d.o.o.
Workforce Ljudski Potencijali d.o.o.	Planet logistika zapošljavanje
Balans energije d.o.o.	Adriatic connection consultind d.o.o.

Vedas Consulting group	Melior Futuri d.o.o.
Euroconsulting selectio d.o.o.	Agile human resources d.o.o.
Dinamički kadrovski servisi d.o.o.	Štefanić bussiness services j.d.o.o.
Vizalto overseas services j.d.o.o.	Industial floor tiles j.d.o.o.
Labyrinth recruitment, obrt za usluge	Step first recruitment d.o.o.

Izvor: samostalna izrada autora rada prema podacima Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike

U tablici su navedeni samo neke od agencija za posredovanje pri zapošljavanju. Agencije se nalaze po cijeloj Hrvatskoj, a najviše ih je locirano u Zagrebu i u ostalim većim gradovima. Zbog useljavanja i rada stranih državljana agencije su postale popularnije i raširenije po cijeloj Hrvatskoj.

Agencije za zapošljavanje i posredovanje pri zapošljavanju svojim radom omogućuju stranim državljanima da se što prije pronađu posao kako bi se zaposlili i počeli raditi. Veliki broj agencija za zapošljavanje prikazuje veliku potražnju poslova za strane državljane.

3. Analiza ponude i potražnje na tržištu rada za stranim zaposlenicima u Republici Hrvatskoj

Analiza ponude i potražnje na tržišta rada za stranim zaposlenicima u Republici Hrvatskoj započinje njihovim zahtjevom za boravak i rad. Primarni proces koji se odvija je test tržišta rada kako bi se stranim državljanima pronašao posao u Republici Hrvatskoj. Test tržišta rada analizira slobodna mjesta na tržištu odnosno ponudu tržišta, a svo nezaposleno radno stanovništvo koje traži posao je potražnja tržišta. Nakon testa tržišta rada koje je usmjereno državljanima Republike Hrvatske sva nepopunjena mjesta i sve ponude koje se nisu popunile potražnjom domaćeg stanovništva ide stranom stanovništvu kao ponuda posla (Ministarstvo unutarnjih poslova, n.d.). Time država potiče zapošljavanje domaćeg stanovništva prije svojega.

3.1. Zaposlenost i rad stranih državljana u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na turizam

U mnogim državama se turizam i ugostiteljstvo vide kao vrlo bitan dio ekonomije i socijalnog razvoja države i destinacije koji stvaraju prilike za rad prvenstveno domaćem stanovništvu, ali i stranim državljanima (Ferjanić, et al., 2019.).

U 2022. godini 2.533 poslodavaca zatražilo je provedbu testa tržišta rada za 38.022 stranih radnika u 543 različita zanimanja. (Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2023.) Nakon provedbe testa poslodavci su dobili obavijest o mogućnosti zapošljavanja 33.824 strana zaposlenika. Iste godine zaprimljeno je 129.339 zahtjeva za boravak i rad, a izdano 124.455 pozitivnih mišljenja na zahtjev za boravak i rad stranih državljana od čega je 15.999 radnika zaposleno na temelju prijašnje provedenog testa tržišta rada, a za ostane zahtjeve nije bilo potrebno provoditi test tržišta rada zbog zanimanja koja trajno nedostaju na hrvatskom tržištu rada. Zahtjeve je tražilo 12.726 poslodavaca za 496 različitih poslova u svim hrvatskim županijama. Najtraženija zanimanja za koja je izdano pozitivno mišljenje su (Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2023.):

- a) Radnik/radnica visokogradnja
- b) Zidar/zidarica
- c) Konobar/konobarica
- d) Tesar/tesarica
- e) Kuhar/kuharica
- f) Radnik/radnica niskogradnje

- g) Pomoćni kuhar/pomoćna kuharica
- h) Sobar/sobarica
- i) Zavarivač/zavarivačica
- j) Čistač/čistačica

Tablica 7. Zaprimljeni zahtjevi za izdavanje mišljenja za boravak i rad stranih radnika prema županijama u 2022. godini

Županija	Broj zaprimljenih zahtjeva
Bjelovarsko-bilogorska	851
Brodsko-posavska	3.152
Dubrovačko-neretvanska	6.935
Grad Zagreb	28.052
Istarska	17.865
Karlovačka	2.837
Koprivničko-križevačka	1.589
Krapinsko-zagorska	2.411
Ličko-senjska	1.818
Međimurska	3.919
Osječko-baranjska	3.154
Požeško-slavonska	704
Sisačko-moslavačka	3.316
Splitsko-dalmatinska	11.939
Šibensko-kninska	3.484
Varaždinska	4.486
Virovitičko-podravsko	621
Vukovarsko-srijemska	2.093
Zadarska	6.697
Zagrebačka	12.074
Primorsko-goranska	11.342
UKUPNO	129.339

Izvor: : Hrvatski zavod za zapošljavanje. (2023.). Godišnjak 2022. Zagreb: Hrvatski zavod za zapošljavanje

U tablici su vidljivi zahtjevi za izdavanje mišljenja za boravak i rad stranih radnika prema županijama u 2022. godini. Županija s najviše zahtjeva za izdavanje mišljenja za boravak i rad stranih radnika je Grad Zagreb s 28.052 zahtjeva nakon kojeg slijedi Istarska županije s 17.865 zahtjeva, a nakon Istarske županije dolazi Zagrebačka županije s 12.074 zahtjeva za izdavanje mišljenja za boravak i rad u 2022. godini. Županija s najmanje zahtjeva je Virovitičko-podravsko s 621 zahtjev, malo više zahtjeva imala je Požeško-slavonska županije s 704

zahtjeva. Iz tablice se može zaključiti da je veći broj zahtjeva zatražen na priobalnoj stani Hrvatske i u Zagrebu i njegovoj okolini, a manje u kontinentalnoj Hrvatskoj odnosno Slavoniji. U Hrvatskoj je vidljiv velik broj zahtjeva i odobrenih zahtjeva za boravak i rad stranim državljanima. Strani državljani najviše rade u gradu Zagrebu i u primorskim županijama.

Turizam je u Hrvatskoj jedan od bitnijih sektora s 19,6% ukupnog BDP-a države (Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske, 2023.). Za veliku zaradu potreban je i velik broj radnika u sektoru turizma koji broj Hrvatska ne može samostalno zadovoljiti pa velik broj radnika uvozi iz drugih država najviše za vrijeme sezone. Turizam je u Hrvatskoj jako pogođen COVID-19 pandemijom u kojoj je zaposlenost u turizmu s prijelaza iz 2019. godine u 2020. godinu pala za 16%.

Istraživanje zaposlenosti i rada stranih državljana u Republici Hrvatskoj proveden je pomoću Hrvatskog državnog zavoda za statistiku i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Sukladno o Zakonu o strancima u razdoblju od 01. siječnja 2023. do 31. prosinca 2023. godine ukupno je izdano 172.499 dozvola za boravak i rad, a od toga najviše u djelatnostima: (Ministarstvo unutarnjih poslova, n.d.)

- a) Graditeljstvo – 68.912 dozvola
- b) Turizam i ugostiteljstvo – 45.868
- c) Industrije – 24.034
- d) Prometa i veza – 11.497
- e) Trgovine – 5.126

Državljeni koji su dobili najveći broj dozvola za boravak i rad u razdoblju od 01. siječnja 2023. do 31. prosinca 2023. godine su:

- a) Bosne i Hercegovine – 38.236
- b) Srbije – 24.028
- c) Nepala – 23.493
- d) Indije – 15.627
- e) Sjeverne Makedonije – 13.412
- f) Filipina – 10.999
- g) Kosova – 9.922
- h) Bangladeš – 8.749
- i) Turska – 5.067
- j) Albanija – 4.244

Od ukupnog broj izdanih dozvola u 2023. izdano je 112.981 dozvola za novo zapošljavanje, za produljenje dozvola izdano je njih 40.660 te 18.858 dozvola za sezonske radnike, a od toga najviše za turizam i ugostiteljstvo 16.882 dozvole.

U navedenoj tablici prikazane su izdane dozvole za boravak i rad u 2023. godini po Policijskim upravama.

Tablica 8. Izdane radne dozvole za boravak i rad stranih državljana u 2023. godini

POLICIJSKA UPRAVA	31.12.2023.			
	Novo zapošljavanje	Produljenje	Sezonsko zapošljavanje	UKUPNO
Bjelovarsko-bilogorska	898	212	62	1.172
Brodsko-posavska	3.123	1.273	9	4.405
Dubrovačko-neretvanska	6.514	2.065	1.726	10.305
Istarska	16.279	4.523	3.538	24.340
Karlovačka	2.510	1.065	73	3.648
Koprivničko-križevačka	2.815	932	153	3.900
Krapinsko-zagorska	2.503	966	78	3.547
Ličko-senjska	1.807	444	915	3.166
Međimurska	3.555	1.428	27	5.010
Osječko-baranjska	3.190	1.006	144	4.310
Požeško-slavonska	529	217		746
Primorsko-goranska	9.147	3.406	2.959	15.512
Sisačko-moslavačka	4.182	833	17	5.032
Splitsko-dalmatinska	10.246	2.912	4.772	17.930
Šibensko-kninska	3.041	990	1.448	5.479
Varaždinska	5.893	2.203	1	8.097
Virovitičko-podravska	608	207	1	816
Vukovarsko-srijemska	1.768	663	59	2.490
Zadarska	5.523	2.080	2.450	10.053
Zagrebačka	28.850	13.235	456	42.541
Ukupno	112.981	40.660	18.858	172.499

Izvor: samostalna izrada rada prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

U tablici je vidljivo da je veći broj zahtjeva za boravak bilo u primorski županijama i Zagrebačkoj županiji. Velik broj sezonskih zapošljavanja stranih radnika se vidi u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

U idućoj tablici su opisana najtraženija zanimanja za koja je izdano pozitivno mišljenje Ministarstva i broj stranih radnika koji radi taj posao u Hrvatskoj (Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2023.).

Tablica 9. Najtraženija zanimanja za koja je izdano pozitivno mišljenje

Najtraženija zanimanja za koja je izdano pozitivno mišljenje	Broj radnika	Prosječna bruto plaća
radnik/radnica visokogradnje	17.418	786,83
konobar/konobarica	10.116	890,97
pomoćni kuhar/pomoćna kuharica	9.079	806,39
zidar/zidarica	9.072	859,11
radnik/radnica niskogradnje	8.323	796,40
čistač/čistačica	7.933	765,75
kuhar/kuharica	7.784	934,68
dostavljač/dostavljačica	6.097	725,37
sobar/sobarica	5.932	789,58
pomoćni konobar/pomoćna konobarica	5.865	782,99
tesar/tesarica	5.812	861,39
zavarivač/zavarivačica	4.646	834,16
armirač/armiračica	3.927	861,87
fasader/fasaderka	3.730	843,11
bravar/bravarica	3.708	823,40
elektroinstalater/elektroinstalaterka	3.543	862,16
monter/monterka građevinskih elemenata	2.878	853,33
vozač/vozačica teretnog vozila	2.729	834,37

Izvor: samostalna izrada autora rada prema podacima od Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

Zanimanja i poslovi stranih radnika koja su vezana uz turizam iz tablice su konobari/konobarica, pomoćni kuhar/pomoćna kuharica, pomoćni konobar/pomoćna konobarica, čistač/čistačica, kuhar/kuharica i sobar/sobarica. Stranih konobara/konobarica je bilo 10.116 s prosječnom bruto plaćom od 890,97€, stranih pomoćnih kuhara/kuharica je bilo 9.079 s prosječnom bruto plaćom od 806,39€, stranih zaposlenih čistača/čistačica je bilo 7.933 s prosječnom plaćom od 765,75€, stranih kuhara/kuharica je bilo zaposleno 7.784 s prosječnom bruto plaćom od 934,68€, zaposlenih stranih sobarica je bilo 5.932 s prosječnom bruto plaćom od 789,58€, stranih pomoćnih konobara/konobarica bilo je u Hrvatskoj zaposleno 5.865 s prosječnom bruto plaćom 782,99€. Može se primijetiti kako je u 2023. godini jako velik broj stranih državljana radio u doticaju s Hrvatskim turizmom i ugostiteljstvo s prosječnom bruto plaćom u svim djelatnostima manjom od 1000€. Zbog manjka djelatnika na domaćem tržištu koji ne žele raditi za manje od 1000€ bruto poslodavci su prisiljeni uvoziti strane radnike kako bi mogli nastaviti voditi svoj posao. Turizam iz godine u godinu sve više u Hrvatskoj raste što govore noćenja i dolasci turista i broj ležajeva, ali sve je manje domaćih radnika koji bi radili u turizmu i ugostiteljstvu, a sve veći je broj radnika koji će se uvoziti na radna mjesta turizma, ugostiteljstva i graditeljstva. Velik broj Hrvata odlazi iz države, a manji broj stranih državljana dolazi u Hrvatsku tako je Hrvatska u trendu pada stanovništva.

Najnoviji podaci o zahtjevu za boravak i rad stranih objavljeni su u svibnju 2024. godine za mjesec travanj 2024. Statistika je napravljena od 01. siječnja 2024. godine do 30. travnja 2024. godine, a ukupno je izdano 72.872 dozvole za boravak i rad najviše u: (Ministarstvo unutarnjih poslova, n.d.)

- a) Graditeljstvu – 25.237
- b) Turizmu i ugostiteljstvu – 22.631
- c) Industriji – 9.181
- d) Prometu i vezi – 5.110
- e) Trgovini – 2.662

Od ukupnog broja izdanih dozvola za boravak i rad izdane su dozvole za novo zapošljavanje produljenje dozvola te sezonske radnike od čega je najviše dozvola za boravak i rad vezano za turizam i ugostiteljstvo

Tablica 10. Izdane radne dozvole za boravak i rad stranih državljana od 1. siječnja 2024. do 30. travnja 2024. godine

POLICIJSKA UPRAVA	30.04.2024.			
	Novo zapošljavanje	Produljenje	Sezonsko zapošljavanje	UKUPNO
Bjelovarsko-bilogorska	543	154	67	764
Brodsko-posavska	1.148	610		1.758
Dubrovačko-neretvanska	4.492	1.015	329	5.836
Istarska	8.747	1.911	792	11.450
Karlovačka	1.410	446	16	1.872
Koprivničko-križevačka	913	391		1.304
Krapinsko-zagorska	1.304	450	1	1.755
Ličko-senjska	1.046	182	186	1.414
Međimurska	791	528	19	1.338
Osječko-baranjska	1.065	440	46	1.551
Požeško-slavonska	252	126		378
Primorsko-goranska	4.140	1.270	786	6.196
Sisačko-moslavačka	1.745	390	1	2.136
Splitsko-dalmatinska	5.020	1.421	1566	8.007
Šibensko-kninska	1.628	398	246	2.272
Varaždinska	2.685	1.008	3	3.696
Virovitičko-podravska	260	100	1	361
Vukovarsko-srijemska	884	266	11	1.161
Zadarska	2.963	833	708	4.504
Zagrebačka	9.200	5.797	122	15.119
Ukupno	50.236	17.736	4900	72.872

Izvor: samostalna izrada autora rada prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

Iz tablice se može iščitati kako najviše ima novih zapošljavanja stranih radnika u Hrvatskoj do 30.travnja 2024. taj broj je iznosio 50.236 dozvola za novo zapošljavanje. Najveći broj dozvola za nova zapošljavanja ima u Zagrebačkoj županiji 9.200, a poslije nje u Istarskoj 8.747 pa u Splitsko-dalmatinskoj županiji 5.020. Prva četiri mjeseca u 2024. godini iznose 42,24% cijele 2023. godine po izdanim dozvolama za rad i boravak. Vidljiv je rast većeg broja stranih radnika u priobalnom području države i u Zagrebu i njegovoj okolici. Strani radnici su se prijavili i za sezonska zapošljavanja koja mogu trajati od 30 do 90 dana za vrijeme jedne kalendarske godine. Ukupan broj sezonskih zapošljavanja u Hrvatskoj do 01.siječnja 2024. do 30.travnja 2024. iznosi 4900 stranih radnika od čega je ukupno 4.451 dozvola izdano za sektor turizma i ugostiteljstva. Produljenje zahtjeva za boravak i rad bilo je odobreno za 17.736 strana zaposlenika. Najveći broj dozvola stranim državljanima u Hrvatskoj za boravak i rad do 30. travnja 2024. godine izdan je državljanima:

- a) Bosne i Hercegovine – 14.280
- b) Nepala – 13.741
- c) Srbije – 9.692
- d) Indije – 6.914
- e) Filipina – 5.165
- f) Sjeverne Makedonije – 4.861
- g) Bangladeša – 4.520
- h) Kosova – 2.811
- i) Uzbekistana – 1.741
- j) Egipta – 1.711

Za razliku od 2023. godine do travnja 2024. godine pojavljuju se državljani novih stranih zemalja poput Uzbekistana i Egipta. U Hrvatsku dolazi puno više državljana istočnih zemalja te ovdje žive i rade za veće plaće i bolji životni standard. Dolaskom u Hrvatsku strani državljani tragaju za boljim uvjetima života i boljim plaćama, ali iz prethodno navedenih tablica o poslovima koji najviše strani državljani rade i prosječnoj bruto plaći oni teško pokrivaju troškove života ukoliko nemaju od poslodavca osiguran smještaj i tople obroke. Poslodavac zapošljavanjem stranih radnika „dobiva“ jeftinu radnu snagu koja ima manju prosječnu plaću od domaće osobe koja ne želi ni raditi za takvu prosječnu plaću. Traženjem jeftinije radne snage poslodavac može izgubiti na kvaliteti usluge, a samim time i izgubiti sadašnje i buduće goste svog objekta. Zbog zapošljavanja sve većeg broja stranih državljana tokom sezone i cijele godine Hrvatska gubi svoju autonomiju. Odlaskom domaćeg stanovništva u zapadnije zemlje poput Njemačke, Irske, Švicarske i Austrije država gubi domaću sposobnu radnu snagu u svim

sektorima posla iako dolaskom stranih državljana i radnika Hrvatska može nadopuniti slobodna radna mjesta na tržištu rada (Botrić, 2015.).

Turizam u Republici Hrvatskoj ostvaruje veliki BDP što ga čini jako bitnim za državu. Oko 45 tisuća stranih državljana dolazi u Hrvatsku i radi u turizmu i ugostiteljstvu što ukazuje na veliku potražnju za radnicima u ugostiteljstvu i turizmu, a isto tako ukazuje i na veliku potražnju radnika za vrijeme sezone kada turizam donosi najviše prihoda državi.

3.2. Prijedlog mjera usmjerenih na poboljšanje procedura zapošljavanja stranih državljana

Prilikom zapošljavanja strani radnici moraju proći kroz razne procedure kako bi došli do svoje dozvole za boravak i rad. U tome im može pomoći budući poslodavac ili agencije za posredovanje i zapošljavanje koje im ispunjavanjem obraza i prijavom u nadležnu policijsku upravu ili postaju nakon odobrenja Ministarstva zapošljavaju stranog državljanina. Prilikom predaje svih potrebnih obrazaca i primarne provedbe testa tržišta treba proći određeno vrijeme prije nego li strani radnik počne raditi posao koji je pronašao kod poslodavca ili posao koju mu je pronašla agencija za zapošljavanje. Sa svim tim procesima se usporava zapošljavanje stranih radnika.

Prijedlog mjera usmjerenih za poboljšanje procedura zapošljavanja stranih radnika bi se prvo odnosile na ukidanje testa tržišta rada pri zapošljavanju u neki sektor u kojem ima dosta radnika. Po podacima dosta stranih radnika radi i graditeljstvu i turizmu i ugostiteljstvu, a manji broj njih u ostalim djelatnostima. Ukidanjem testa tržišta rada stranim radnicima se pruža veća prilika da radi na suvremenijem poslu, u uredu za računalom i možda na bolje plaćenom poslu koji domaće stanovništvo ne želi raditi. Radom za veće plaće strani radnici bi imali veći životni standard, ali povećanjem njihove plaće mora se povećati i plaća domaćih radnika. Pružanjem prilike stranim državljanima za bolje zapošljavanje privlačimo i one strane državljanke visokog obrazovanje znajući da imaju priliku raditi na boljem poslu s većom plaćom. Iz Hrvatske odlaze visokoobrazovani ljudi zbog većeg standarda koji mogu dobiti u nekoj drugoj državi kao na primjer Njemačkoj. Isti posao u Hrvatskoj i u Njemačkoj nije isto plaćen, a tako je i životni standard u Njemačkoj veći.

Mogućnost s privlačenjem visokoobrazovnih stranih radnika Hrvatska može povećati ekonomiju države. Visokoobrazovni strani radnici svojim znanjima mogu zamijeniti domaće stanovništvo koje se radi malih plaća i lošijeg životnog standarda iseljava u druge države.

Osim ukidanje testa tržišta rada, promjenom Zakona o strancima točnije dijela kada strani državljanin može raditi kod poslodavca od 30 do 90 dana bez prolaska kroz sve procedure može

se produjiti na veći broj dana u kalendarskoj godini što omogućuje stranim radnicima dolazak u Hrvatsku, učenje novih stvari prije sezonskog posla ako rade u turizmu i ugostiteljstvu. Osiguravanjem znanja za strane radnike poslodavac smanjuje mogućnost grešaka koje se mogu dogoditi na poslu tijekom velike količine posla. Dio Zakona od 30 do 90 dana može se promijeniti od 30 do 120 dana što omogućuje rad predsezona i posezone stranom državljaninu.

Smanjenjem procedura i fokusiranja na proširenje znanja i učenja strani radnici će postati kompetentni na tržištu rada u Hrvatskoj za posao za koji se budu usavršavali. Mogućnosti s dobrim poslodavcem i željom i radom omogućiti će stranim radnicima da zamijene domaće radnike.

Zaključak

U ovom završnom radu analiziralo se tržište rada u Republici Hrvatskoj, zaposlenost i nezaposlenost radno sposobnog stanovništva, karakteristike i trendovi na tržištu rada, specifične procedure i zakoni koje strani državljani moraju proći kako bi dobili dozvolu za boravak i rad. Napravljen je pregled kroz poslove koji strani radnici u Hrvatskoj najviše rade i izdane dozvole po županijama bile one nove dozvole, produljene dozvole ili sezonske dozvole.

Trenutno stanje tržišta rada u Republici Hrvatskoj pokazuje da država ima nepovoljnu strukturu, lošu dinamiku promjene i malu elastičnost bilo to u usporedbi s drugim članicama Europske unije ili vremenskom usporedbom u državi. Hrvatska se trenutno nalazi među lošijim rangiranim članicama Europske unije gledajući na stanje tržišta rada. Loša struktura tržišta rada pokazuje kako u Hrvatskoj ima velik broj starog radnog stanovništva koji jako kasno idu u mirovinu i isto tako pokazuje prilike koji mladi ljudi propuštaju. Velik broj radno sposobnih mladih ljudi iseljava iz Hrvatske te samim time oslabljuje domaće tržište rada. Broj nezaposlenih u Hrvatskoj lagano pada, ali odlazak domaćeg stanovništva također je na to utjecao. Visokokvalificirani ljudi u Hrvatskoj nemaju dovoljno prilika doći na željena radna mjesta zbog ostalih radno sposobnih stanovnika koji rade taj posao do svoje mirovine. Razlog dugog rada do mirovine je loš životni standard u državi, male plaće i mirovine koje su potrebne za svakodnevni život. Lošim životnim standardom se udaljava domaće stanovništvo s tržišta rada i ono odlazi u druge države dok u Hrvatsku dolaze strani državljani.

Na mjestu domaćeg radno sposobnog stanovništva dolaze strani državljani koji prolaze kroz razne procedure kako bi se zaposlili. Prije zapošljavanja stranih državljana provedi se testa za tržište rada čime se dobivaju informacije koja radna mjesta su slobodna za zapošljavanje stranih radnika. U Hrvatskoj u 2023. godini izdano je 112.981 radnih dozvola za rad stranih državljana u Republici Hrvatskoj od čega je 45.868 dozvola bilo izdano za radna mjesta u turizmu i ugostiteljstvu. Agencije za posredovanje i poslodavci svojim radnicima pokušavaju na što brži način osigurati dozvolu za boravak i rad poštujući Zakon o strancima i pravila Ministarstva koja reguliraju zapošljavanje stranih državljana. Dolaskom u Hrvatsku strani državljani pristupaju Hrvatskom tržištu rada gdje svojim znanjima, vještinama mogu konkurirati domaćem radno sposobnom stanovništvu. Pomoć pri zapošljavanju mogu pronaći kod agencija za posredovanje, Hrvatskom zavodu za zapošljavanje ili javljanjem izravno poslodavcu nakon čega započinje cijela procedura njihovog zapošljavanja. Dozvole za boravak i rad stranih radnika iz godinu u godinu rastu što pokazuje da je Hrvatska za strane radnike dobro tržište rada. Radom stranih državljana potiče se stabilnost ekonomije u državi zbog toga što oni rade fizički zahtjevne poslove koje domaće stanovništvo ne bi radilo. Koristeći EU plavu kartu te zapošljavanjem

nezaposlenih i stranca treće zemlje u Hrvatskoj se može postići ekonomski rast koji uz velik rizik može pridonijeti velikom uspjehu države i maknuti ju s jednog od lošijih rangiranih mjesta na listi Europske unije u pogledu tržišta rada. Velike mogućnost postoje i za cjelogodišnji turizam u kojem je Hrvatska slaba. Dolaskom i ostankom stranih državljana u Hrvatskoj cijele godine turizam može privlačiti turiste i s time povećati turističku ponudu primorske, a isto tako i kontinentalne Hrvatske. Prilike na tržištu su velike i promjenom nekih dijelova Zakona o strancima, stranci mogu konkurirati svakoj vrsti djelatnosti, a ne samo graditeljstvom, turizmom i ugostiteljstvom i industrijom. Tržište je raznoliko i svaki strani radnik treba imati priliku pokazati svoje vještine i znanja koja mogu biti bolja i veća od domaćeg radnika.

Hipoteza rada koja glasi: „Kontinuirani rast broja zaposlenih stranih državljana sa sobom donosi nove izazove na tržište rada Republike Hrvatske“ je potvrđena. Radom stranih državljana u Hrvatskoj dolazi do novih izazova na tržištu rada. Tržište rada u Hrvatskoj se tokom cijele godine prilagođava izazovima, ali tokom ljetnih mjeseci kada su turizam i ugostiteljstvo najprometnija djelatnost vidljiv je nedostatak domaćih radnika te uvozom i dolaskom stranih radnika Hrvatska popunjava radna mjesta kojih fali u turizmu i ugostiteljstvu. Dovođenjem stranih radnika Hrvatska gubi svoju autentičnu uslugu koju pruža gostu prilikom njegovog dolaska u državu.

Turizmom država prenosi i širi svoju kulturu, jezik, tradiciju što strani radnik za Hrvatsku nažalost ne može napraviti. Uz sav trud koji strani radnik napravi i odličan posao i dalje neće biti dovoljno dobro kao kad je gost poslužen domaćim radnikom. Naravno strani radnik može odraditi posao puno bolje i kvalitetnije, ali dolaskom u Hrvatsku turist želi čuti hrvatski jezik, upoznati hrvatsku kulturu i dobiti osjećaj gdje je došao na odmor. Puno radno sposobnog stanovništva ne želi raditi poslove u graditeljstvu ili odlazi te poslove raditi u neke druge države dok strani državljanjani najviše rade poslova u graditeljstvu koji su fizički zahtjevni, a malo plaćeni u Hrvatskoj. Povećanjem životnog standarda i plaća postoji mogućnost da će domaće radno sposobno stanovništvo početi raditi razne poslove i da će ostati u državi ili se vratiti u nju. Rad stranih državljana u Hrvatskoj može jako utjecati na ekonomiju u pozitivnom smislu, ali treba im se olakšati zapošljavanje na svim radnim pozicijama i omogućiti da mogu konkurirati s drugim radno sposobnim stanovnicima svojim znanjima i vještinama u svim područjima djelatnosti.

Bibliografija

Knjige

1. Blanchard, O., 2011.. *Makroekonomija*. Zagreb: Mate d.o.o.
2. Butković, H., Samardžija, V., & Rukavina, I. (2022). *Foreign workers in Croatia: challenges and opportunities for economic and social development*. Zagreb: Institute for Development and International Relations (IRMO).
3. Vujić, V., 2008.. *Menadžement ljudskog kapitala*. 3 ur. Rijeka: Sveučilište u Rijeci.

Članci

1. Benić, Đ., 1995. Tržište rada-specifičnosti i utjecaj na privredni razvoj. *Ekonomika misao i praksa*, 4(2), pp.145-176.
2. Božiković, N., 2021. Tržište rada u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 42(1), pp.91-109.
3. Botrić, V., 2015. Immigrants' characteristics and the Croatian labour market: an explorative study. *Migracijske i etničke teme*, (1), pp.39-63.
4. Brkić, M., 2015. Labor market duality and the impact of prolonged recession on employment in Croatia. *Croatian economic survey*, 17(1), pp.5-45.
5. Cerna, L., 2010, June. The eu Blue Card: a Bridge too far?. In *ECPR Pan-European Conference on EU Politics, Porto, Portugal* (pp. 23-26).
6. Cerna, L., 2013. Understanding the diversity of EU migration policy in practice: the implementation of the Blue Card initiative. *Policy Studies*, 34(2), pp.180-200.
7. Draskovic, V., Pupavac, J., Delibasic, M. and Koštun, L., 2021. Employment in Croatia: Insights into the past and the future. *Journal of International Studies (2071-8330)*, 14(1).
8. Đaić, V., Felger, B. and Lesinger, G., 2018. Integration of migrants in the Croatian labour market-comparison with the German experience. *Ekonomski vjesnik/Econviews-Review of Contemporary Business, Entrepreneurship and Economic Issues*, 31(2), pp.399-411.
9. Ferjanić, D., Kesar, O. & Matečić, I., 2019.. *The influence of foreign labour force on service provision and hotel guest's experience - the case of coastal Croatia Tourism in Southern and Eastern Europe...*, 5, pp.275-289.
10. Gregurović, S. and Mlinarić, D., 2012. The challenges of migration policies in Croatia: Migration history, trends and prospects. *AEMI Journal*, 10, pp.99-113.

11. Eichhorst, W., Braga, M., Broughton, A., de Coen, A., Culot, H., Dorssemont, F., Famira-Mühlberger, U., Gerard, M., Huemer, U., Kendzia, M.J. and Pedersen, J.L., 2013. The role and activities of employment agencies. *WIFO Studies*.
12. Knezović, S. and Grošinić, M., 2017. Migration trends in Croatia. *Hanns-Seidel-Stiftung, Institut za razvoj i međunarodne odnose. Kolor Klinika, Zagreb*, pp.1-39.
13. Prvonožec, S., 2020. Utjecaj plaća na tržište rada u Republici Hrvatskoj. *Oeconomica Jadertina*, 10(2), pp.115-126.
14. Tomić, I., 2020. Employment protection reforms and labour market outcomes in the aftermath of the recession: Evidence from Croatia. *Public sector economics*, 44(1), pp.3-39.
15. Trpeski, P., Kozheski, K. and Merdzan, G., 2024. Labor productivity in the selected see countries: Trends and determinants. *Ekonomski horizonti*, 26(1), pp.79-97.
16. Tušek, T. and Majić, T., 2023. Kretanja na tržištu rada Republike Hrvatske kao posljedica pandemije Covid-19. *Obrazovanje za poduzetništvo-E4E: znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo*, 13(1-2), pp.233-247.

Internet i ostali izvori

1. Centar tržišta rada, 2020.. *TI & tržište rada*. [Mrežno]
Dostupno na: <https://www.centar-trziste-rada.com/source/publikacije/SOS-Ti-i-trziste-rada.pdf>
2. Državni zavod za statistiku, n.d. *Državni zavod za statistiku*. [Mrežno]
Dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/>
3. Eurostat, n.d. *Eurostat*. [Mrežno]
Dostupno na: [Eurostat https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Labour_market_flow_statistics_in_the_EU#Annual_changes](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Labour_market_flow_statistics_in_the_EU#Annual_changes)
4. Hrvatska gospodarska komora, 2015.. Tržište rada u Hrvatskoj - nezaposlenost mladih, obrazovanje, radni vijek. Prosinac, p. 3.
5. Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2023.. *Godišnjak 2022.*, Zagreb: Hrvatski zavod za zapošljavanje.
6. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2023.. *Harnessing human capital for growth in Croatia*. Washington: an.
7. Migracije.hr, n.d. *Zapošljavanje i rad stranih državljana u Republici Hrvatskoj*. [Mrežno]

- Dostupno na: <https://migracije.hr/zaposljavanje-i-rad-stranih-drzavljana-u-republici-hrvatskoj/>
8. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2024.. *Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike*. [Mrežno]
Dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/o-ministarstvu/uprava-za-trziste-rada-i-zaposljavanje/popis-posrednika-kojima-je-izdana-dozvola-potvrda-za-obavljanje-djelatnosti-posredovanja-pri-zaposljavanju/11608>
 9. Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske, 2023.. *Turizma u brojkama 2022.*, Zagreb: Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske.
 10. Ministarstvo unutarnjih poslova, n.d. *Ministarstvo unutarnjih poslova*. [Mrežno]
Dostupno na: <https://mup.gov.hr/radne-dozvole/286764>
 11. Vidović, H. & Mara, I., 2015.. *Free Movement of Workers, Transitional Arrangements and Potential Mobility from Croatia*, Beč: The Vienna Institute for International Economic Studies.
 12. Vlada Republike Hrvatske, n.d. *Rad stranaca*. [Mrežno]
Dostupno na: <https://gov.hr/hr/rad-stranaca/1214>
 13. Zakon. hr, 2023.. *Zakon o strancima*. [Mrežno]
Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/142/Zakon-o-strancima>

Popis ilustracija

Grafikoni

Grafikon 1 Prijelazi iz nezaposlenosti 2022.-2023.....	4
Grafikon 2 Stopa nezaposlenosti u RH 2009-2020.	6
Grafikon 3 Prosječan broj nezaposlenih osoba prema starosti u 2022. godini.....	7
Grafikon 4. Broj nezaposlenih osoba tijekom 2021. i 2022. godine	11

Tablice

Tablica 1. Prosječan broj nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja u 2021. i 2022. godini	7
Tablica 2. Prosječni broj nezaposlenih osoba prema županijama u 2021. i 2022. godini	8
Tablica 3. Ukupan broj zaposlenih, tis. (000) od 2018. godine do 2022. godine.....	9
Tablica 4. Zaposlenost osobe prema djelatnostima NKD-a, godišnji prosjek 2022.....	10
Tablica 5. Migracije u Republici Hrvatskoj od 2013. do 2022. godine	12
Tablica 6. Posredničke agencije za zapošljavanje	19
Tablica 7. Zaprimljeni zahtjevi za izdavanje mišljenja za boravak i rad stranih radnika prema županijama u 2022. godini	22
Tablica 8. Izdane radne dozvole za boravak i rad stranih državljana u 2023. godini.....	24
Tablica 9. Najtraženija zanimanja za koja je izdano pozitivno mišljenje	25
Tablica 10. Izdane radne dozvole za boravak i rad stranih državljana od 1. siječnja 2024. do 30. travnja 2024. godine	26